

УДК 339.727

Пішеніна Т. І.

Інститут економіки та менеджменту
Міжнародного університету «Україна»ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

У статті проведено аналіз підвищення ефективності інформаційного забезпечення інноваційного розвитку економіки з позицій розвитку професійної ступеневої освіти. Доведено необхідність створення корпоративної інформаційної мережі. Запропоновано реалізацію принципу системності та послідовності при створенні регіональної корпоративної інформаційної мережі. Визначена площина головних інформаційних потреб підприємств.

Ключові слова: інформаційне забезпечення, інноваційний розвиток, корпоративна інформаційна мережа, економіка, підприємство.

Постановка проблеми. Суттєвою ознакою сучасного етапу розвитку українського суспільства є його перехід до якісно нового стану. За таких умов підвищується значущість освіти як важливого фактору сталого соціально-економічного розвитку суспільства в цілому. Вирішення складних завдань економічної, суспільно-політичної, соціальної і культурної розбудови країни можливе лише за умови створення ефективно функціонуючої системи управління у сфері освіти як важливої складової розвитку економіки.

Поточні зміни в суспільному житті України спричинили структурні зрушення в попиті на працю, продукцію та освітні послуги. Збільшення частки у виробництві та сфері послуг молодших вікових груп населення зумовили необхідність вирішення в першу чергу завдань, пов'язаних з освітою останніх, зокрема на після середньому рівні. Значною є роль учасної системи освіти у вирішенні проблеми навчання безробітних.

З урахуванням таких соціально-економічних реалій система науково-професійної освіти стає найважливішою складовою інноваційного розвитку економіки щодо вирішення спеціальних завдань професійної підготовки величезної кількості фахівців для країни, адаптації до життя в нових умовах. З огляду на це можливо прогнозувати значну зміну масштабів після середнього навчання з орієнтацією на відповідні освітні державні та міжнародні стандарти.

Кризові явища в функціонуванні освітньої сфери у зв'язку із значним дефіцитом матеріальних, кадрових, фінансових ресурсів, зниження потенційної доступності освітніх послуг даного рівня, що спричинене поточною соціально-економічною ситуацією, вимагають нових управлінських рішень взаємозв'язку освіти та економіки. Їх зміст має бути пов'язаний з підвищенням ефективності діяльності освітньої системи, забезпеченням державних гарантій на якісну підготовку спеціалістів в цілому, обґрунтуванням інвестицій у розвиток освітньої галузі. Усе це потребує відповідного вдосконалення інформаційного забезпечення управління професійною освітою, зокрема розробки механізмів, що здатні забезпечувати адекватне реагування на зміни в зовнішньому середовищі системи й оптимальним чином спрямовувати її внутрішні ресурси.

Ускладнення професійної освіти як складової інноваційного розвитку економіки в контексті модернізації освіти в Україні та входження до Болонського процесу, інтенсифікація відповідних інноваційних пошуків, поява значних потенційних можливостей для впровадження сучасних інфор-

маційних технологій, індивідуалізації навчання обумовлюють необхідність у новій якості управління освітньою сферою.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вітчизняна економічна наука за доволі короткий термін свого існування напрацювала значний теоретико-методологічний, методичний та довідковий матеріал. Різні аспекти управління в межах суб'єкт-об'єктної парадигми досліджуються В. Авер'яновим, В. Бакуменком, Т. Івановою, В. Князевим, В. Луговим, В. Маліновським, Н. Нижник, І. Розпутенком, В. Цветковим та ін.

Значний внесок у розробку теорії державного управління зробили такі зарубіжні вчені, як Г. Атаманчук, В. Афанасьєв, Д. Белл, М. Вебер, В. Граждан, Д. Зеркін, М. Кастельс, Г. Моска, Т. Парсонс, В. Парето, Ю. Тихомиров, Е. Тофлер, В. Чіркін.

Організаційно-економічні аспекти управління суспільним розвитком та освітою як його складовою досліджувалися Г. Балихіним, Н. Багаутдіновим, В. Гамаюновим, В. Дорофієнком, Г. Кологрєєвим, В. Пілюшенком, С. Поважним, О. Поважним та ін.

Аспекти формування системи управління якістю освіти розглядалися Ю. Вишняковим, В. Кальней, В. Лобасом, Д. Матросом, С. Шишовим та ін.

Розвитку науково-професійної освіти присвячені праці С. Вершловського, С. Крисюка, Л. Мітіної, А. Нікуліної, В. Олійника, Н. Протасової та ін.

Аналіз дослідницької проблематики функціонування інформаційних систем професійної освіти дає можливість стверджувати, що найменш розробленою є проблема, пов'язана з управлінням на державному рівні, та запровадження професійної ступеневої освіти.

Виклад основного матеріалу. У міжнародних відносинах в інформаційній сфері вже існують і розвиваються як пасивні, так і активні форми співробітництва: кооперація у формуванні інформаційних ресурсів, при підготовці інформаційної продукції і послуг, укладання двосторонніх та багатосторонніх договорів і угод щодо спільного виконання досліджень і розробок в області інформації, інформаційної діяльності, ринку інформаційних послуг та продуктів, проведенні спільного маркетингу інформаційних послуг і продуктів тощо [2; 3; 4; 5].

У межах національної інформаційної системи також можливий подібний поділ праці, що буде слугувати базою для формування корпоративної інформаційної мережі компетентних органів [6]. Ці відносини складаються на основі аналізу економічних та виробничих факторів розвитку орга-

нізацій. Вони різноманітні і реалізуються в різних формах економічних зв'язків, характерних для економічного співробітництва у сфері інформаційної діяльності.

Корпоративні інформаційні мережі забезпечують роботу за такими напрямками:

- обмін інформаційною продукцією;
- кооперація за технологічними ознаками при підготовці інформаційної продукції і наданні послуг;
- обмін інформаційними послугами.

Технологія науково-інформаційної діяльності має й інші ознаки. Наприклад, на відміну від інших галузей сфери послуг розвиток автоматизації в інформаційній діяльності веде не до зниження, а до зростання індивідуалізації обслуговування за рахунок можливості більш предметного забезпечення інформаційних потреб за умови надання користувачу можливості абонентського доступу до інформаційних мереж, більш оперативного забезпечення інформаційних потреб. Використання комп'ютерних мереж дає змогу територіально зблизити інформаційні органи, об'єднати їх у локальні, національні, регіональні мережі, змінити режими роботи [7].

З розвитком автоматизації і уніфікації інформаційної діяльності в системі професійної підготовки росте частка масових інформаційних послуг, призначених безпосередньо для кінцевих користувачів і підготовлених у потужних інформаційних організаціях, при цьому не знижується частка послуг, що надаються споживачам через посередників – працівників індустрії інформації [4].

Для підготовки інформаційних продукції і послуг характерною є низка технологічних операцій, які повторюються. В індустрії інформації стандартизація не протистоїть індивідуалізації послуг, а, навпаки, дає змогу підвищити якісний рівень системи підготовки фахівців, сконцентруватися на формулюванні запитів і задоволенні потреб користувача на основі сумісності баз даних, єдиних систем формування і зберігання інформації.

Формат інформаційної продукції або послуги залежить від визначення її виду та змісту технологічних операцій для її виготовлення. Економічна сутність інформаційної продукції або послуги – це в кінцевому підсумку її вартість, яка залежить, перш за все, від трудомісткості підготовки, тобто від кількості і змістовного наповнення технологічних операцій.

Застосування методичних принципів інформатизації корпоративного управління, зазначення предметної області інформаційної діяльності, уніфікація технологій підготовки інформаційної продукції для фахової підготовки спеціалістів створюють методичні основи формування корпоративної інформаційної мережі професійної ступеневої освіти. Ця мережа уявляє собою сукупність самостійних спеціалізованих організацій, діяльність такої системи повинна базуватися на певних економічних і організаційних механізмах.

Індустрія інформації забезпечує нормальну й ефективну роботу усіх сфер діяльності шляхом підготовки і випуску інформаційної продукції та надання інформаційних послуг. З точки зору організації господарювання, науково-інформаційна діяльність є інфраструктурою науково-технічної галузі, а з точки зору використання інтелектуальної праці, новітніх інформаційних технологій і технічних засобів – галуззю виробництва інформаційної продукції і послуг з усіма рисами, притаманними кожній галузі.

Засобами інформаційної діяльності створюються суттєві складові суспільного надбання. Насамперед це інформаційні ресурси, що у вигляді упо-

рядкованих документальних масивів, баз даних, інформаційно-аналітичних матеріалів є складовими інтелектуального фонду суспільства. Науково-інформаційна діяльність супроводжує накопичення, розподіл і реалізацію знань, наукової інформації для забезпечення науково-професійної ступеневої освіти. Основа формування корпоративної інформаційної мережі професійної ступеневої освіти є маркетингові дослідження [8; 9].

У науково-інформаційної діяльності професійної ступеневої освіти стратегічними цілями маркетингу є:

- визначення стратегії формування інформаційних ресурсів, які повинні відповідати потребам виробництва або сфері послуг, але при цьому їх формування повинно забезпечуватися як фінансовими програмами, так і ефективними інформаційними технологіями оброблення і доступу;

- вивчення інформаційних потреб, їх фахових і виробничих інтересів, стратегії їх дій у професійній сфері;

- визначення методів підготовки інформаційної продукції і послуг. Тобто реалізація послуг користувачам повинна перевищувати витрати на придбання і експлуатацію інформаційних ресурсів, переробку, підготовку і видачу інформаційної продукції і послуг.

Результатом маркетингових досліджень органу науково-професійної ступеневої освіти є інтенсифікація інформаційної діяльності на основі проведення визначених заходів. Основними завданнями з організації інформаційного обслуговування користувачів є такі:

- оперативне і якісне задоволення інформаційних потреб відповідними інформаційними продуктами і послугами;

- достатній діапазон часу обслуговування користувачів;

- швидкість доставки послуг користувачам;

- наявність кваліфікованого персоналу органу професійної ступеневої освіти, який здатний навчати користувачів роботі з інформацією;

- досягнення такого ступеню інформаційної культури фахівців органу науково-професійної ступеневої освіти, який підвищує рівень задоволення інформаційних потреб.

Економічними механізмами функціонування корпоративної інформаційної мережі професійної ступеневої освіти є засади її організації, а саме: дослідження стану функціонування, організація внутрішнього обліку і визначення ефективності роботи підрозділів, визначення економічної основи ціноутворення на продукцію і послуги, методи визначення собівартості інформаційної продукції і послуг [1].

Управління підприємствами будується на ринкових відносинах, основою яких є творча управлінська діяльність, спрямована на досягнення найвищих фінансових результатів шляхом забезпечення високого рівня фахівців [10; 11].

Управлінським інструментом економічного механізму розвитку професійної ступеневої освіти визначені принципи аналізу діяльності організацій науково – професійної ступеневої освіти, які формують корпоративну інформаційну мережу [1].

При організації інформаційної діяльності науково – професійної ступеневої освіти необхідно враховувати особливості інформації як об'єкту діяльності. Цей об'єкт є одночасно і предметом, і засобом, і результатом праці. Основні напрями інформаційної діяльності, які доцільно здійснювати на корпоративних засадах, сформульовано у попередніх розділах.

Кількісний і якісний стан кожного з цих напрямів характеризується конкретними показниками, які були вивчені і визначені за результатами діяльності регіональних інформаційних центрів професійної ступеневої освіти.

Основними принципами формування управління освітньою інформаційною мережею, що формується в регіоні по пріоритетному напрямку промисловості з урахуванням інноваційного розвитку економіки та методів уніфікації технологічних процесів галузі.

Для розроблення важелів управління регіональною корпоративною інформаційною мережею освіти розглянемо методологію управління системою, яка передбачає виділення із загальних проблем основних принципів управління освітньою сферою. Дослідження головних складових формування попиту на фахівців повинно здійснюватися на основі функціонування освітньої системи, яка є не замкненою структурою, система взаємодіє із зовнішнім середовищем і сама в ньому отримує імпульси змін. Для стійкого існування освітньої інформаційної системи згідно з теорією управління необхідним є зворотний зв'язок. У технологічних інформаційних системах для стійкої підтримки інноваційного процесу виробництва цей зв'язок має бути обов'язковим для того, щоб спрогнозувати попит на кадри прорахувати відповідні відхилення від норми і забезпечити процес повертати процес заданими параметрами.

Підприємства, одержуючи підготовлених фахівців і використовуючи її в своїй діяльності, постійно оцінюють рівень підготовки і відповідність кваліфікаційним вимогам. У загальному вигляді, інтегровано ця оцінка буде виявлятися в зниженні або збільшенні попиту на фахівців. Головними ознаками будь-якої інформаційної системи є наявність елементів і зв'язків між ними. Управління освітньою інформаційною системою є складною динамічною системою, що функціонує в умовах зміни як внутрішніх компонентів, так і умов зовнішнього середовища. Кожний регіон представляє собою також систему, елементами якої є пріоритетні галузі. Управління такими інформаційними системами відноситься до регіонального корпоративного управління.

За цих умов теоретичними принципами управління на регіональних корпоративних засадах є принципи системності і послідовності.

Принцип системності полягає в тому, що об'єкт управління розглядається як діалектична єдність окремих елементів і освітньої системи в цілому. Методи системно-структурного аналізу, що покладені в основу реалізації принципу системності, дають змогу аналізувати ті структурні компоненти інформаційних складових, які найбільше впливають на кінцевий результат роботи всієї освітньої інформаційної системи. Цільова функція застосування принципу системності в управлінні освітою дозволяє враховувати як кількісні, так і якісні характеристики елементів інформаційної системи освіти при прийнятті рішень щодо її розвитку.

Принцип послідовності. Сутність принципу послідовності полягає у використанні діалектики взаємодії умов існування об'єкту управління, що змінюються і розвиваються разом з розвитком навколишнього світу, і умов, що повторюються. Досягається це шляхом такого цілеспрямованого впливу на вибір структурних компонентів і формування структури об'єкту управління, при якому в ньому максимально зберігаються прогресивні управлінські рішення. Нові рішення привносяться в обсязі, обумовленому вимогами функціону-

вання інформаційної системи професійної ступеневої освіти.

Принцип послідовності характеризує одну з найважливіших сторін діалектики розвитку інформаційної систем професійної ступеневої освіти. У сполученні з принципом системності він розкриває механізм розвитку й удосконалення об'єкту управління. Використання цього принципу дає змогу оптимізувати склад і структуру об'єкту управління, визначити послідовність стадій та етапів виробництва, і в необхідних випадках упорядкувати їх шляхом об'єднання і виключення тих з них, в яких відсутня об'єктивна необхідність.

Саме тому принцип послідовності технічних і організаційних рішень стає центральним принципом, на якому базується регіональне корпоративне управління професійної освіти.

Розроблення корпоративних методів управління інформаційною системою професійної ступеневої освіти потребує розгляду деяких теоретичних аспектів управління.

За характером сполучення первинних елементів інформаційного забезпечення управління системи професійної ступеневої освіти розподіляються на технічні, інформаційні, технологічні і організаційні. Систему професійної ступеневої освіти можна розглядати як організаційну, тому що її складові – регіональні інформаційні центри – вирішують єдиний комплекс взаємозалежних задач, де підприємства – роботодавці є самостійно господарюючими суб'єктами. Кожне підприємство має свій замкнений технологічний цикл, впровадження інноваційних засад в їхню діяльність слугує досягненню якості кінцевого продукту та забезпеченню належного інформаційного забезпечення на території регіону. Регіональні засади полягають в уніфікації технологічних процесів за рахунок впровадження єдиних стандартів, нормативів, кваліфікаційних характеристик тощо. Сутність регіонального управління організаційною системою науково-професійної ступеневої освіти полягає також у застосуванні єдиних принципів роботи, можливої кооперації та розподілу окремих функцій при єдиних вимогах до кваліфікації фахівців.

За формою представлення сутності об'єктів системи розподіляються на формалізовані (формальні, символічні) і матеріально-речовинні (реальні, конкретні) системи. За цією класифікацією система науково-професійної ступеневої освіти відноситься до формалізованих.

Якщо взяти за вихідні дані методи Загальної теорії систем, то ми повинні розглядати систему науково-професійної ступеневої освіти як систему, що прагне до стійкості (стійкого існування) і базується на п'ятьох факторах: економічному, виробничому, правовому, технологічному та інноваційному.

Аналіз кожного з визначених показників дасть змогу оцінити життєвий цикл системи професійної ступеневої освіти регіонального рівня і визначити важелі управління регіональною інформаційною мережею професійної ступеневої освіти.

З метою виконання регіональною корпоративною інформаційною мережею професійної ступеневої освіти функцій інформаційного забезпечення інноваційного розвитку підприємств розглянемо предметну область її діяльності в цьому напрямі, яка визначається характером і змістом циклу інноваційної діяльності підприємницької сфери, а саме: наукові дослідження, розробка технологій, створення інновацій, впровадження інновацій.

Інформаційні потреби підприємств, що пов'язані з проведенням зазначених робіт, знаходяться в площині таких даних:

- науково-технічні інновації;
- впровадження розробок;
- розробка бізнес-планів;
- розробка інноваційних проєктів;
- підвищення кваліфікації фахівців;
- підготовка фахівців;
- наукова, економічна, статистична, правова, комерційна інформація;
- патентно-інформаційні і кон'юнктурні дослідження;
- маркетингові дослідження;
- отримання відповідної освіти тощо.

Висновки і пропозиції. На основі аналізу наукового доробку виявлено тенденції зміни основних факторів економічного зростання суспільства в умовах світової інтеграції, зокрема необхідність

зміни пріоритетів з розбудови індустріального суспільства на створення інформаційного суспільства знань та послуг. В контексті цього посилюється увага до вдосконалення освітньої сфери, постає нагальне питання створення науково-професійної освіти, що передбачає інтеграцію освітнього процесу з науково-обґрунтованим здобуттям знань та їх упровадженням у виробничий процес. Розроблено моніторинг ускладнюючих факторів впливу внутрішнього для країни і зовнішнього (глобального) середовищ на створення системи науково-професійної освіти. Отримані результати дослідження матимуть суттєве практичне значення для розроблення та вдосконалення як стратегії, так і тактики державного управління науково-професійною ступеневою освітою в Україні.

Список літератури:

1. Гальчинський А. Суперечності реформ: у контексті цивілізаційного процесу / А. Гальчинський. – К. : Українські пропілеї, 2001. – 320 с.
2. Геєць В.М. Трансформація моделі економіки України. Ідеологія, протиріччя, перспективи / В.М. Геєць, Б.Є. Кваснюк, С.І. Кирєєв та інші ; Інститут економічного прогнозування НАН України ; ред. В.М. Геєць. – К. : Логос, 1999. – 497 с.
3. Інформаційне забезпечення державного та регіонального соціального Управління : монографія / О.Г. Осауленко, О.Ф. Новікова, Н.С. Власенко, І.В. Калачова; НАН України, Ін-т економіки пром-сті; Держстат України. – К., Донецьк, 2004. – 656 с.
4. Коровський А.В. Еволюція людського фактора економіки та проблеми його формування : монографія / А.В. Коровський. – К. : КНЕУ, 2004. – 184 с.
5. Лобас В.М. Удосконалення механізмів фінансування гуманітарної сфери / В.М. Лобас // Менеджер. – 2003. – № 3. – С. 93-101.
6. Матвієнко П.В. Оцінка ефективності державного управління системою освіти та науки в регіонах України / П.В. Матвієнко // Економіка та держава. – 2007. – № 7. – С. 56-62.
7. Дмитренко Г. Управлінські можливості морального оздоровлення українського суспільства // Вища школа. – 2003. – № 6. – С. 24-32.
8. Михайловська О.В. Світовий досвід державної підтримки інноваційних процесів / О.В. Михайловська // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – № 11(53). – С. 101-110.
9. Панасюк В.П. Школа і качество: выбор будущего / В.П. Панасюк. – СПб. : КАРО, 2003. – 384 с.
10. Романовський О.О. Теорія і практика зарубіжного досвіду в підприємницькій освіті України : монографія / О.О. Романовський. – К. : Деміур, 2002. – 400 с.
11. Соловйов В. Інформаційне суспільство, інтелектуальна власність та економіка, що базується на знаннях / В. Соловйов // Інтелектуальна власність. – 2003. – № 12. – С. 39-45.

Пишенина Т. И.

Институт экономики и менеджмента
Международного университета «Украина»

ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ

Резюме

В статье проведен анализ повышения эффективности информационного обеспечения инновационного развития экономики с позиции развития профессионального ступенчатого образования. Подтверждена необходимость создания корпоративной информационной сети. Предложена реализация принципа системности и последовательности при создании региональной корпоративной информационной сети.

Ключевые слова: информационное обеспечение, инновационное развитие, корпоративная информационная сеть, экономика, предприятие.

Pishenina T. I.

Institute of Economics and Management
International University «Ukraine»

IMPROVING THE EFFICIENCY OF INFORMATION PROVISION INNOVATIVE ECONOMIC DEVELOPMENT

Summary

Article analyzes the increase of efficiency of information support of innovative development of economy, from the perspective of professional stepwise education development. Confirmed the need to establish the corporate data network. Proposed implementation of the principle of regularity and consistency in crating a regional corporate informational network.

Key words: information provision, innovative development, corporate informational network, economy, enterprise.